

BORYS PASZKIEWICZ

SKARB ŻŁOTYCH MONET Z XVII WIEKU Z GŁĘBINOWA POD NYŚĄ

ABSTRACT: From a large hoard of approximately 250 coins, only ten pieces, dating from 1530–1633, have been described. The coins come from the Northern Netherlands, Austria, Hungary and Transylvania. The work relates the hoard to the background of the military events of the Thirty Years' War and to hoards consisting exclusively gold coins, found in the Bohemian Crown Lands.

ABSTRAKT: Z dużego skarbu, liczącego ok. 250 monet, udało się opisać tylko 10 egzemplarzy, datowanych na lata 1530–1633. Monety pochodzą z Niderlandów Północnych, Austrii, Węgier i Siedmiogrodu. Praca odnosi skarb do tła wydarzeń militarnych wojny trzydziestoletniej oraz skarbów złożonych wyłącznie ze złotych monet, znalezionych w czeskich krajach koronnych.

KEYWORDS: Grodków-Nysa Duchy, gold coinage, Hungarian florin, Dutch ducat, Thirty Years' War, thesaurization

SŁOWA KLUCZOWE: Księstwo Grodkowsko-Nyskie, pieniądz złoty, floren węgierski, dukat holenderski, wojna trzydziestoletnia, tezauryzacja

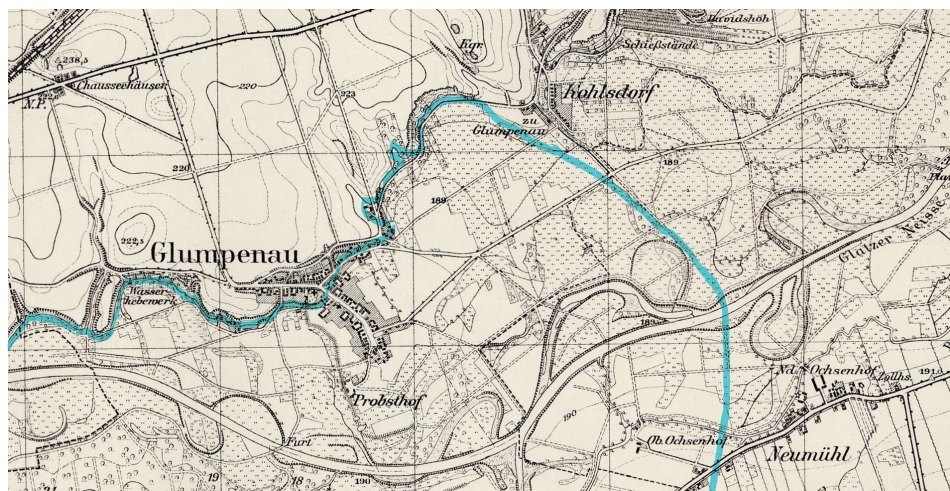
W miejscowości Głębinów (gm. Nysa, pow. nyski), podczas rozbiórki zabudowań na obszarze przeznaczonym do zalania w sztucznym Jeziorze Nyskim (inaczej Głębinowskim, oficjalna nazwa „zbiornik wodny Nysa”) znaleziono skarb monet. Czas odkrycia nie został bliżej określony, jednak prace związane z utworzeniem zbiornika wodnego prowadzono w latach 1965–1971¹, a zalew napełniono w 1972 r., musiało to więc być podczas tych prac. W 1969 r. archeolodzy penetrujący teren

---

¹ Moruń 1988, s. 57–59 (za pomoc w dotarciu do tej pracy dziękujemy pani Natalii Sawickiej i panu Krzysztofowi Dobrzańskiemu). Dziękujemy również anonimowym Recenzentom, którzy przyczynili się do ulepszenia tej pracy.

przeznaczony do zalania odnotowali w polach na terenie zbiornika zasiewy, jednocześnie nie wspominając o oględzinach obszaru zabudowanego, który widocznie nie był jeszcze dostępny². Czas odkrycia można więc chyba zawęzić do lat 1969–1971.

Nie mamy również bliższej wiadomości o miejscu znalezienia, jedyną przecież zatopioną w 1972 r. częścią Głębinowa, w której stały domy starsze niż połowa XIX w., była — jak wskazują mapy z tego czasu — położona poniżej wysokiej terasy Nysy Kłodzkiej zabudowa przy drodze do folwarku Probsthof i sam ten folwark. Owa dolna część leżała na nieznacznie wzniesionym półwyspie otoczonym meandrami Nysy. Jej układ wykazywał ślady średniowiecznej lokacji³ (Ryc. 1).

Ryc. 1. Zasięg zalewu Jeziora Nyskiego na obszarze Głębinowa (Glumpenau), naniesiony na mapę *Meßtischblatt* 5569 z 1938 r.

Monety były ukryte w naczyniu ceramicznym. Było ich około 250, wyłącznie złotych, wielkości dukata i co najmniej jednej dwudukatówki. Po odkryciu zostały rozproszone wśród znalazców. Udało się opisać dziesięć z nich, przechowanych przed dawnego mieszkańca Głębinowa, przebywającego w Niemczech. Od tej też osoby uzyskano przedstawione tutaj wiadomości o znalezisku⁴. Żaden skarb z inwentarza Marty Męclewskiej i Andrzeja Mikołajczyka⁵ nie daje się powiązać z tym znaleziskiem, które najwyraźniej zostało całkowicie zatajone przed naukowcami (w tym przed Wacławem Romińskim i Zbigniewem Bagniewskim, którzy prowadzili w 1969 r. archeologiczne

² Bagniewski, Romiński 1969, s. 88.

³ Głębinów został lokowany na 18 łanach flamandzkich w 1310 r., zob. *Urkundensammlung* 1832, nr 110, s. 483–484.

⁴ Za zebranie i przekazanie nam tych wiadomości serdecznie dziękujemy panu Marcynowi Rudnickiemu.

⁵ Męclewska, Mikołajczyk 1983; Męclewska, Mikołajczyk 1991.

rozpoznanie i badania ratownicze w Głębinowie⁶). Szczególną dyskrekcję, jaką otoczone były skarby złotych monet, zaobserwował wówczas Andrzej Mikołajczyk⁷. Wiązała się ona przypuszczalnie z ogólnym brakiem zaufania, charakterystycznym dla rządów totalitarnych⁸, i ze społecznymi mechanizmami obrony przed agresją aparatu państwa. Można też wątpić, by odkrycie skarbu wynagrodziło straty wywłaszczonej za zaniżonym odszkodowaniem mieszkańcom domu, w którym był ukryty, bo wydobyły go już inne ręce⁹.

Stan zachowania zbadanych monet jest różny, raczej niezależny od ich wieku. Dukaty austriacki z 1578 r. (nr kat. 7) ma ślady intensywnego testowania przez gięcie, podczas gdy floren siedmiogrodzki z 1584 r. jest w stanie okołomennicznym (nr kat. 10). Nie gorzej wyglądałby floren węgierski z 1580 r. (nr kat. 9), gdyby nie ślady dziurki wybitej w przypadkowym miejscu pola rewersu, prawdopodobnie igłą. Podobne dziurki spotykane są w monetach złotych z XVI w. z polskich skarbów, ale nie były — o ile wiemy — przedmiotem badań. Można przypuszczać, że są śladem naszywania monet na odzież.

Wnioskowanie o dużym skarbie z tak niewielkiej próbki (ok. 4%) monet musi być bardzo powściągliwe. Przede wszystkim nie możemy kierować się nieobecnością jakiegoś rodzaju monet — zwłaszcza polskich — bo nie wiadomo, czy nie zostały one po odkryciu wyselekcjonowane wedle kryteriów rynkowych lub innych. Skład poznanego ułamka skarbu jest bardzo rozciągnięty chronologicznie: najstarszą monetą jest floren węgierski z 1531 r., najmłodszą — dukat miasta Zwolle z 1633 r., który datuje skarb. Jest to typowa cecha zasobów śląskiego złota ukrywanych w XVII w.¹⁰ Te wczesne monety zazwyczaj są w dobrym stanie, ich obecność świadczyłaby więc raczej o powtórnej tezauryzacji niż o długim trwaniu w obiegu. Dotyczy to również okazu głębinowskiego. W skarbie z Głogowa (*tpq* 1656) w części złotej najstarszymi monetami były dwa bardzo dobrze zachowane dukaty hamburskie z 1497, a najmłodszą dukat utrechcki z 1650 r.¹¹ W ukrytym po 1643 r. złotym skarbie z Piechowic (pow. karkonoski) oprócz takiego samego dukata hamburskiego był jeszcze starszy floren węgierski Macieja Korwina, wybity najpóźniej w 1490 r.¹²

---

⁶ Zob. przypis 2.

⁷ Mikołajczyk 1978, s. 65-66.

⁸ Bäcker 1992, s. 47.

⁹ Na wysiedlanym obszarze, jak czytamy w ówczesnej (tj. cenzurowanej) publikacji: „Duży odsetek gospodarstw wiejskich miał zabudowania za duże w stosunku do areału uprawianej ziemi. W tych przypadkach odpowiednia komisja powołana przez P[rezydium] P[owiatowej] R[ady] N[arodowej] w Nysie ograniczała wysokość odszkodowań za te zabudowania do rozmiarów odpowiadających wartości zabudowań potrzebnych do racjonalnego prowadzenia gospodarstwa. Wykupione zabudowania (176 gospodarstw) były sprzedawane do rozbiórki w drodze przetargu. W przypadku braku reflektantów na rozbiórkę, zabudowania przekazywano nieodpłatnie, za zgodą jednostki nadrzędnej inwestora, gminy lub wojsku w celu wyburzenia” — Moruń 1988, s. 58; Błachuta *et al.* 2006, s. 37.

¹⁰ Grochowska-Jasnos 2022, s. 40.

¹¹ Grochowska-Jasnos 2023, s. 46, 226.

¹² Męclewska, Mikołajczyk 1991, nr 732.

Skarb głębinowski odzwierciedla zmianę kierunku głównego strumienia napływu monet złotych na Śląsk (i w ogóle do Europy Środkowej): dominujący w XV i XVI w. floren węgierski w 1. połowie XVII w. jest stopniowo zastępowany dukatem niderlandzkim¹³. W badanym fragmencie skarbu mamy sześć monet niderlandzkich i trzy węgierskie. Zmiana ta jest wynikiem przebudowy struktury handlu Europy Środkowej w końcu XVI i na początku XVII w. Dotyczy ona nie tylko Polski, ale także Śląska, który kontaktuje się z zachodem Europy przede wszystkim przez porty w Gdańsku¹⁴ i Hamburgu¹⁵. Na Morawy dukaty niderlandzkie trafiały — jak ocenia Filip Hradil — po części tą samą drogą (przez Kraków, zatem i przez Gdańsk), głównie jednak przez Norymbergę, Augsburg i Wiedeń¹⁶. O ile Polska eksportuje drogą północną przede wszystkim zboże, o tyle Śląsk wywozi głównie sukna¹⁷. Nysa i Wrocław eksportują sukno także bezpośrednio na Węgry¹⁸, i to przypuszczalnie dlatego floreny węgierskie wraz z siedmiogrodzkimi utrzymują mocną pozycję w skarbach śląskich ukrytych w 1. połowie XVII w.¹⁹, i może też dlatego monety węgierskie z Głębinowa pod Nysą różnią się od tych z Piechowic, ukrytych daleko od Nysy i Wrocławia. Możliwe, że również monety niderlandzkie do Głębinowa przybyły przez sąsiednie Morawy, o czym świadczyć mogą zbieżności składu jednych i drugich ze złotym skarbem z Fryštáku (*tpq* 1637)²⁰. Szczególnym świadectwem rywalizacji tych dwu gatunków monety złotej (zasadniczo tożsamy co do wartości) jest w skarbie floren typu węgierskiego wybity (bez daty) w 1591 r. dla prowincji Geldrii — moneta niderlandzka, ale naśladowująca w pełni węgierską, z wyrazem VNGARIE wyeksponowanym w otoku (nr kat. 1). Na typowych dukatach holenderskich naśladownictwo węgierskiego wzorca ograniczone zostało do jednej strony i poddane modyfikacji: św. Władysława pozbawiono berdysza lub halabardy oraz korony i zamieniono w symbolicznego rycerza w morionie, z mieczem na ramieniu, trzymającego w lewicy pęk strzał (których liczba odpowiada liczbie skonfederowanych prowincji). Trzy monety w zarejestrowanej części skarbu głębinowskiego w pełni odpowiadają temu typowi. Dwa pozostałe dukaty niderlandzkie powstały w miastach Kampen (nr kat. 5) i Zwolle (nr kat. 6), które — leżąc w prowincji Overijssel Niderlandów Zjednoczonych — zachowały jednak status wolnych miast Rzeszy i jako postać stojącą na awersach przedstawiały cesarza, którego imię umieszczano w otoku (podobnie czyniły inne miasta cesarskie położone w dziedzictwie burgundzkim: Deventer i Besançon)²¹. Monety

¹³ Mikołajczyk 1978, s. 71.

¹⁴ Rutkowski 1953, s. 121–122.

¹⁵ Gierowski 1963, s. 271–272.

¹⁶ Hradil F., Militký J. *et al.* 2023, s. 95.

¹⁷ Wolański 1961, s. 180–181.

¹⁸ Wolański 1961, s. 181.

¹⁹ Grochowska-Jasnos 2022, s. 48.

²⁰ Hradil F., Militký J. *et al.* 2023, s. 36–49.

²¹ Vorel 2006, s. 84.

Zwolle szczególnie rażą licznymi błędami w legendzie i ogólnie niskim poziomem wykonania. Błędy te nie miały charakteru incydentalnego, lecz nawarstwiały się, kopiowane z jednego stempla na drugi²².

Monety złote w śląskich skarbach z XVII w. występują zwykle łącznie z grubymi monetami srebrnymi. Skarby złożone wyłącznie z monet złotych są nieliczne²³ i w odniesieniu do czasów wojny trzydziestoletniej skarb z Głębinowa jest dopiero czwarty, o jakim wiemy. Niewiele, niestety, wiadomo o skarbie złotym ukrytym w pobliżu, w tym samym biskupim Księstwie Grodkowsko-Nyskim — we Frywałdzie (dziś Jesionik). Miał on zawierać „mnóstwo złotych monet z roku 1618”²⁴. Nieco tylko lepiej opisano skarb z Raszkowic w Księstwie Cieszyńskim, ukryty po 1624 r., który zawierał 68 monet złotych, w tym czeską Macieja II, węgierską Ferdynanda II oraz siedmiogrodzkie, niderlandzkie (wśród nich wyróżniono Zachodnią Fryzję), „hiszpańskie” (przypuszczalnie naśladownictwa *excelente* z Niderlandów) i tureckie²⁵. Tych ostatnich dwu grup w zachowanej części skarbu z Głębinowa nie ma. Trzeci skarb, ukryty po 1643 r., znaleziono w Piechowicach. Zawierał co najmniej 94 monety, wyłącznie złote²⁶. Zbieżności skarbu z Głębinowa ze skarbem z Piechowic są niezbyt bliskie: monety z obu zespołów różnią się co najmniej datą, a np. monety węgierskie w Piechowicach były zupełnie inne.

Skarby z tego czasu złożone wyłącznie ze złotych monet spotykamy znacznie częściej w sąsiednich krajach Korony Czeskiej, ukrywane już od pierwszej fazy powstania stanowego w 1618 r. (Uničov na Morawach, Praga–Nowe Miasto, Pilzno, Kamenice nad Lipou; nieco późniejszy skarb z m. Potěhy, okr. Kutná Hora)²⁷. Po 1629 r. ukryto skarb w Dolnych Rakousach na południowym stoku Gór Izerzkich, zatem całkiem blisko Piechowic. Spośród ok. 30 znalezionych tam monet Josef Smolík opisał 22. Dominowały wśród nich dukaty czeskie (9), nieobecne (chyba) w Piechowicach, a w obu skarbach powtarzały się właściwie tylko monety Niderlandów Zjednoczonych i Hiszpańskich²⁸. Nieodległe od Piechowic były też skarby z Turnova (ukryty po 1634 r., ale opisano tylko dwa dukaty: habsburski

---

²² Stempel awersu monety z Głębinowa powtarza większość błędów legendy z awersu dukata z tego samego roku ze skarbu z Horních Rápotic, zob. Militký *et al.* 2020, s. 165, nr 332. Dodatkowo jednak litera T została tu wykonana uszkodzoną puncą, bez prawej beleczki, co oznacza, że egzemplarz głębinowski jest mocniej zdegradowany od rápotického.

²³ Mapy sporządzone dla kolejnych ćwierci XVII w. przez A. Mikołajczyka nie wyróżniają skarbow nie zawierających srebra: Mikołajczyk 1984, s. 16–21, ryc. 5–9.

²⁴ Nemeškal 1957, s. 52, nr 3160. Wiadomość pochodzi z prasy i może być bardzo zniekształcona.

²⁵ Nemeškal 1957, s. 76, nr 3264. Autor cytuje archiwalia, które mogły przechować więcej szczegółów znaleziska z 1844 r.

²⁶ Męcłewska, Mikołajczyk 1991, nr 732. Mimo zachowania w zbiorze muzealnym, skarb nie został opracowany.

²⁷ Hradil 2015, s. 254–256, 258–259.

²⁸ Smolík 1904.

i szwedzki)²⁹ i z Vrchlabí (ukryty rok później i mocno przypominający skarb piechowicki, choć o połowę mniejszy)³⁰. W Kostelcu nad Orlicą, blisko kłodzkiej granicy, znaleziono dwa niewielkie liczbowo skarby, oba datowane po 1633 r. i prawdopodobnie związane z zarazą tegoż roku. Jeden z nich był czysto złoty i zawierał pięć dukatów: austriacki, węgierski, salzburski i północnoniderlandzkie³¹. Duży skarb złoty, złożony z 283 monet, więc podobny wielkością do głębinowskiego, ukryto po 1635 r. w Kojetíně pod Przerowem na wschodnich Morawach. Jego opis nie nadaje się do studiów, ale zaznaczono przy nim nadzwyczaj krótki zakres czasowy: 1605–1635³². Dwa niedalekie od Kojetína skarby z monetami końcowymi z 1637 r. rozpoczynają całą serię znalezisk liczących po kilka lub kilkadziesiąt monet złotych: niemieckich, węgierskich, zwykle też niderlandzkich, czeskich, śląskich, „szwedzkich” (tj. prawdopodobnie szwedzkich posiadłości w Niemczech), niekiedy również polskich, włoskich, tureckich, a nawet kastylijskich, francuskich, angielskich i perskich, ukrywanych w Czechach i na Morawach aż do końca wojny³³. Nasuwa się ich wyjaśnienie szwedzką inwazją, która w 1642 r., po kilku latach spokoju, spadła na Koronę Czeską. Wojska szwedzkie wycofały się dopiero po zawarciu pokoju westfalskiego w 1648 r.

Różnice w formach tezauryzacji złota, dzielące Czechy i Morawy od Śląska, nie były dotąd rozważane. Wszystkie te kraje należały do tej samej struktury politycznej — Korony Królestwa Czeskiego — i po 1624 r. obowiązywał w nich w zasadzie ten sam system monetarny³⁴. Wydarzenia wojenne po obu stronach Sudetów nie zawsze były wprawdzie równoczesne, ale zawsze tego samego rodzaju. Nie wydaje się też, by do 1945 r. ustawodawstwo i muzealnictwo pruskie mniej sprzyjało ujawnianiu takich znalezisk niż austriackie i czechosłowackie. Być może więc przyczyna różnicy skarbów — mniejszej roli złota — leżała w historycznych formach gospodarki. Przemawiałby za tym fakt, że wszystkie cztery śląskie skarby czysto złote ukryto blisko południowej granicy kraju, dzielącej go od Czech i Moraw, gdzie takich skarbów widzieliśmy wiele.

Ukrywanie skarbów we wczesnym okresie nowożytnym z pewnością odzwierciedla okoliczności gospodarcze i kulturowe zmienione w stosunku do wcześniejszych epok. Upowszechniają się instytucje finansowe, banki i kredyty, które w pokojowych warunkach służą przechowywaniu i pomnażaniu bogactwa znacznie lepiej niż ziemia lub skrytki w budowlach mieszkalnych. Zmiany te dotknęły również Śląska, więc, zdaniem Marzeny Grochowskiej-Jasnos, tutejsze skarby z XVII w.

---

²⁹ Nemeškal 1957, s. 97, nr 3360.

³⁰ Nemeškal 1957, s. 99, nr 3368.

³¹ Nemeškal 1957, s. 95, nr 3350 i 3351.

³² *U Kojetína* 1865, s. 278.

³³ Nemeškal 1957, s. 101–132, nr 3378, 3402, 3404, 3409, 3410 (monety i złote medale!), 3411, 3435 (177 monet!), 3449, 3456, 3541a; Hradil F., Militký J. *et al.* 2023.

³⁴ Friedensburg 1899, s. 54.

nie były rezultatem długotrwałej tezauryzacji, lecz „większość z nich miała raczej rolę podręcznych skarbczyków i zawierała regularnie obiegające na Śląsku monety”³⁵. W odniesieniu do wczesnonowożytnych skarbów czeskich i morawskich podobne zdanie wyraził Eduard Šimek, zauważając też, że kwoty pieniężne znane ze skarbów są wyraźnie mniejsze od wzmiankowanych w źródłach pisanych. Skarby charakterystyczne są przede wszystkim dla wsi, nie miast, i w większości pozostały po uboższych warstwach społecznych³⁶. Są też wszelako znaleziska innego rodzaju, które nawet na wsi, jak w Głębinowie, reprezentują wartość porównywalną z kwotami transakcji i spadków opisywanych w źródłach pisanych. Różnica jest większa, gdy chronologia monet pokrywa wiek i więcej, a wczesne monety są w dobrym stanie (jak zauważyliśmy, nawet duże skarby złote niekoniecznie mają taką cechę). Kwestia ta na pewno zasługuje na głębsze rozważenie. W każdym razie skarby nowożytne, podobnie jak te ze starszych epok, stanowią zespoły monet ukryte i nieodzyskane w następstwie utraty kontaktu z nimi przez właściciela (typowymi — ale przecież nie wyłącznymi — okolicznościami są wojny bądź zarazy), a jedynie w wyjątkowych przypadkach złożone bez intencji odzyskania ich w przyszłości (np. ofiary grobowe lub zakładzinowe).

Wedle wiadomości, które mamy, skarb głębinowski przedstawiał wartość ok. 250 czerwonych złotych. W walucie srebrnej, w której wyrażano wówczas ceny i płace, był to odpowiednik 500 talarów lub 45 000 krajcarów, lub też 15 000 groszy cesarskich³⁷. Grosz cesarski jest w 2. ćwierci XVII w. głównym tworzywem śląskich skarbów, a zespół tej wielkości uznalibyśmy za ogromny. Była to w tym czasie cena kamienicy mieszczącej w Brzegu lub równowartość kilkuletnich wynagrodzeń wysokich urzędników w tym śląskim mieście. Medyk (doktor medycyny) miejski otrzymywał 135–150 talarów rocznie, nauczyciele gimnazjalni 6–64 talary, leśniczy 13 talarów. Dniówka niewykwalifikowanego robotnika wynosiła ok. 3 gr³⁸. Majątek ukryty w murze lub piwnicy domu w Głębinowie był więc niewątpliwie pokaźny i nie służył za „podręczny skarbczyk”.

Przyjrzyjmy się miejscu, w którym ukryto ten pokaźny majątek. Wieś Głębinów ma, co prawda, metrykę pisemną dopiero z początku XIV w.³⁹, jest jednak znacznie starsza. Trudno bowiem uznać za przypadkową zbieżność dawniejszej formy jej nazwy, *Glumpenglow* lub *Glopenglow*, znanej z najstarszych zapisów⁴⁰

---

³⁵ Grochowska-Jasnos 2022, s. 40.

³⁶ Šimek 2007, s. 217–218. W odniesieniu do Polski podobne obserwacje poczynił Mikołajczyk 1979, s. 160–167.

³⁷ Sejbał 1997, s. 243. Na Śląsku nie odgrywały natomiast istotnej roli ważne w Czechach i na Morawach złote reńskie odpowiadające 60 krajcarom (Friedensburg 1899, s. 21).

³⁸ Kwak 1971, s. 73, 80–81, 65–67, 89–90, 92.

³⁹ Zob. przypis 3, poza tym *Liber* 1889, s. 22.

⁴⁰ *Liber* 1889, s. 22, przypis 260.

i przetrwałej do początku XX w. (*Glumpinglau*)⁴¹, ze sławnymi *Lupiglaa* „Geografa bawarskiego” z połowy IX w., rekonstruowanymi jako Głupie Głowy⁴². Obecna nazwa, ustalona w 1947 r., jest mechaniczną polonizacją uproszczonej nazwy niemieckiej Glumpenau, używanej od XVI w.⁴³ Poza nazwą wieś nie wyróżniała się w następnych wiekach. Od XIII w. należała do kompleksu dóbr biskupstwa wrocławskiego, przekształconego w Księstwo Grodkowsko-Nyskie. Aż do XIX w. Głębinów nie miał kościoła. Wchłonął jednak grunty położonej w sąsiedztwie osady Schilde, po której pozostał gródek stożkowy⁴⁴. Leżał wszelako na europejskim szlaku handlowym, łączącym Norymbergę i Pragę przez Kłodzko, Paczków, Nysę i Racibórz, z Krakowem i Kijowem. Ze wschodu przywożono tą drogą przede wszystkim sól z Polski, a z zachodu cynę z Czech. W 3. dekadzie XVII w. zasięg tej drogi na wschód został ograniczony do Krakowa z powodu utrudnień czynionych Ślązakom przez kupców krakowskich⁴⁵.

W niezalanej części wsi Głębinów zarejestrowano cztery średniowieczne stanowiska archeologiczne⁴⁶. Stanowisk nowożytnych nie odnotowano, być może dlatego, że osadnictwo wczesnonowożytne skupiało się na zalanym dziś terenie. Już jednak w 1. połowie XVIII w. zabudowa sięgała również do górnej, zachowanej do dziś części wsi (Ryc. 2). Trudno powiedzieć, jak dalece status tej miejscowości zmienił się w wyniku wojny trzydziestoletniej. W roku 1632 w Księstwie Grodkowsko-Nyskim pojawiły się na przemian wojska saskie z duńskimi i cesarskie, niszcząc i rabując nie tylko Nysę, ale i okolicę⁴⁷. W 1633 r. księstwo dotknął głód i zaraza dżumy. W 1639 r. wkroczyły w jego granice wojska szwedzkie, lecz nie dotarły wówczas do Nysy, pustosząc Jawornik. Dopiero w roku 1642 Szwedzi zdobyli po niespełna dwutygodniowym oblężeniu Nysę, wymuszając na mieście i całym kraju biskupim ogromną kontrybucję⁴⁸. W 1765 r. Głębinów był podzielony na dwie części, należące do kapituły katedralnej we Wrocławiu i kolegiackiej w Nysie, szacowane łącznie na 2281 pruskich talarów (tj. 1466 ta-

---

⁴¹ *Adreßbuch* 1910, s. 59.

⁴² Tyszkiewicz 1963, s. 44–54; o wsi pod Nysą s. 11–12 i 42. Zdaniem tego uczonego był to „ślad osadnictwa przymusowego” poza etnicznym terytorium Głupich Główn, które lokalizuje on nieopodal, na wschód od Przesieki. Nie rozwijamy tu tego wątku, jako nie dotyczącego skarbu z XVII w., odnotujemy tylko, że nowa literatura zupełnie zapomniiała o Głębinowie w tej kwestii.

⁴³ *Słownik* 1986, s. 44.

⁴⁴ Fokt 2012, s. 87. Relikty osady (ułamki naczyń z XIV w.) zaobserwowano w odległości 2 km na pn.-wsch. od „centrum Głębinowa” (tj. przypuszczalnie kościoła) — Romiński 1969.

⁴⁵ Gierowski 1963, s. 270; Wolański 1961, s. 52–53, mapa 1.

⁴⁶ Nr 2: punkt osadniczy późnośredniowieczny (AZP 93-30: 144); nr 13: grodzisko stożkowe (AZP 93-31: 54; wpis do rejestru nr A-53/66); nr 14: ślad osadnictwa późnośredniowiecznego (AZP 93-31: 55); nr 15: ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego (AZP 93-31: 56) — *Studium* 2023, s. 55.

⁴⁷ Epizod ten, z 1632 r., prawdopodobnie błędnie wymieniany jest dwukrotnie, pod 1632 i 1633 r., zob. Kastner 1854, s. 419–426.

⁴⁸ Kastner 1854, s. 426–429, 433–441.

larów z czasu ukrycia skarbu). Wieś liczyła wtedy łącznie 16 gospodarstw kmiecyh, jedno wolne oraz 30 chałupników i komorników. Dziewięciu mieszkańców trudniło się rzemiosłem. Była to więc wieś średniej wielkości, a sądząc z obciążeń podatkowych — również średniej zamożności⁴⁹.

Ryc. 2. Głębiniów (Glumpinglau) na mapie z atlasu: Johann Wolfgang Wieland, Mattheus von Schubarth, Tobias Mayer, Johann Ignatz Falbiger, *Atlas Silesiae id est Ducatus Silesiae generaliter Quatuor Mappis nec non specialiter XVI Mappis tot. Principatus repraesentantibus geographice Exhibitus*, Norimbergæ 1750 (pierwodruk 1736), k. 5

Z datowaniem skarbu zbiega się epidemia dżumy z 1633 r. Monetą datującą jest przecież dukat niderlandzkiego miasta Zwolle i — mimo położenia Głębiniowa na szlaku handlowym — jest mało prawdopodobne, by zdążono go przywieźć do Głębiniowa przed tym nieszczęściem. *Terminus post quem* ustalone na podstawie niewielkiego fragmentu skarbu może być mało dokładne, a następne lata również obfitowały w sposobności do utraty kontaktu z dużym majątkiem ukrytym w murze domu. Narzuca się tu zwłaszcza kontrybucja szwedzka z 1642 r. i w ogóle ówczesna szwedzka okupacja, przed którą monety mogły zostać ukryte — właśnie ten najazd pozostawił w Czechach i na Morawach całą falę złotych skarbów. Trudno wątpić, że właściciel głębinowskiego skarbu, wartego tyle, co 1/3 całej wsi, był osobą zamożną, przypuszczalnie związaną z zarządem majątku kościelnego, folwarku Probsthof.

Skarb głębinowski, mimo szczątkowej wiedzy, jaką o nim uzyskaliśmy, ujawnił wiele niedostrzeganych w literaturze zjawisk i procesów. Na pewno warto przyrzeć się dokładniej skarbowi śląskim z czasów wojny trzydziestoletniej i spróbować je zestawiać z wydarzeniami tej wojny. Gdy Eduard Šimek zwraca uwagę, że wnioskanie na podstawie skarbów o obiegu monetarnym w Czechach (w znaczeniu dzisiej-

⁴⁹ Tabele 1975, s. 96.

szego państwa) wymaga studiów porównawczych, uwzględniających Austrię i Węgry⁵⁰, musimy upomnieć się o Śląsk, wciąż zapominaną ziemię Korony Czeskiej. Nie podważa to wszak sensowności praktykowanych od kilkudziesięciu lat w Polsce badań z zakresu historii gospodarczej, w których Śląsk odnoszony jest do Rzeczypospolitej. Widać bowiem — bez względu na ich zdezaktualizowaną już intencję, płynącą z bieżącej polityki — że przynależność polityczna Śląska i związany z nią ustrój monetarny musiały być nieustannie konfrontowane z więziami gospodarczymi, czyniącymi z tego kraju bufor między dwoma mocarstwami Europy Środkowowschodniej: Polską a monarchią habsburską. To krzyżowanie się wpływów mogło wręcz — i to jest wdzięczny temat do badań — powodować silne zróżnicowanie gospodarcze poszczególnych części Śląska.

KATALOG ROZPOZNANEJ CZĘŚCI SKARBU (RYC. 3)

1. *Niderlandy Zjednoczone, Geldria*, floren węgierski, b.d. (1591), men. Harderwijk, mincmistrz Jacob Dirks Alewijn.

Av.: 'MO·AV·DV·GEL·-VAL·VNGARIE'' (Moneta aurea ducatus Geldriae valoris Ungariae; po VA ślady usuniętej ze stempla kropki); Madonna z Dzieciątkiem, u dołu wspięty lew w prawo patrzącego.

Rv.: CONFID·DN·NO-MOVETVR (*Confidens Domino non movetur*), krzyż z trójliści; św. Władysław węgierski z halabardą (!) i jabłkiem królewskim, w koronie na głowie, stoi na wprost w kontrapoście, między stopami tarczka ze wspiętym lwem. Złoto; 3,49 g; 22,5 mm.

Delmonte 646; Jasek 130; Friedberg 234.

2. *Niderlandy Zjednoczone, Geldria*, dukat, 1602, men. Harderwijk, mincmistrz Jacob Dirks Alewijn.

Av.: CONCORDIA·RES-P-AR·CRES·GEL (*Concordia res parvae crescunt, Geldria*), krzyż z trójliści (znak menniczny, zniekształcony wykruszeniem stempla); stojący rycerz $\frac{3}{4}$ w prawo, w hiszpańskim hełmie (morionie), z mieczem na ramieniu, pękiem czterech strzał w lewicy, z boków I6-OZ.

Rv.: MO:ORDI / PROVIN / FOE·DER / BELG·AD / LEG·IMP (*Moneta ordinum provinciarum foederatum Belgicarum ad legem Imperii*) na kwadratowej tabliczce, otoczonej arabeskami.

Złoto; 3,51 g; 22,6 mm.

Delmonte 649; Jasek 151; Friedberg 237.

3. *Niderlandy Zjednoczone, Utrecht*, dukat, 1598, men. Utrecht.

Av.: CONCORDIA·RES-P-AR·CRES·TRA (*Traiectum*), tarcza dzielona w skos

⁵⁰ Šimek 2007, s. 221.

(herb Utrechtu); stojący rycerz $\frac{3}{4}$ w prawo, w hiszpańskim hełmie (morionie), z mieczem na ramieniu, pękiem czterech strzał w lewicy, z boków 15–98.

Rv.: MO·ORDI / PROVIN / FOEDER / BELG·AD / LEG·IMP na kwadratowej tabliczce, otoczonej arabeskami.

Złoto; 3,48 g; 24,1 mm.

Delmonte 963; Friedberg 284.

4. *Niderlandy Zjednoczone, Utrecht*, dukat, 1630, men. Utrecht.

Av.: CONCORDIA·RES·P·AR·CRES·TRAI, tarcza dzielona w skos (herb Utrechtu); stojący rycerz $\frac{3}{4}$ w prawo, w hiszpańskim hełmie (morionie), z mieczem na ramieniu, pękiem siedmiu strzał w lewicy, z boków 16–30. Cyfry „30” przerobione na stemplu z „Z4”.

Rv.: MO·ORDI / PRO·VIN / FOFDER (*sic!*; również litera E przerobiona na stemplu z F) / BELG·AD / LEG·IMP na kwadratowej tabliczce, otoczonej arabeskami.

Złoto; 3,45 g; 23,3 mm.

Delmonte 963 (nie zna zmienionej daty); Friedberg 284.

Krawędź blachy.

5. *Niderlandy Zjednoczone, Kampen*, dukat typu cesarskiego (węgierskiego), 1602, men. Kampen, mincmistrz Hendrik Wijntgens. Z imieniem cesarza Rudolfa II.

Av.: RVDOL·II·D·G·R·I·VNGA·BO·REX (fragment A·BO zaburzony wykruszeniami stempla); cesarz w koronie, w pełnej postaci stoi w prawo, w prawicy miecz oparty na ramieniu, w lewicy jabłko, z boków 16–OZ.

Rv.: MO·NOV / AVREA· / CAMPEN / CIVITA / IMPERI (*Moneta nova aurea Campensis civitatis imperialis*) na kwadratowej tabliczce, otoczonej arabeskami. Na Rv. ślady poprawiania stempla.

Złoto; 3,29 g; 22,7 mm.

Purmer Ka14; Delmonte 1114; Friedberg 161.

6. *Niderlandy Zjednoczone, Zwolle*, dukat, 1633, men. Zwolle, Arend van Romondt. Z imieniem cesarza Ferdynanda II.

Av.: FARDINAN·II·G·R·I·II·ION·BO·R; cesarz w niskiej, otwartej koronie, w pełnej postaci stoi w prawo z głową wprost, w prawicy berło oparte na ramieniu, w lewicy jabłko, przy pasie miecz, z boków 16–33, u dołu tarcza z krzyżem.

Rv.: MONFA / AVRFA / IMPFR / CIVIT / ZWOL (*Moneta aurea imperialis civitatis Zwollensis*) na kwadratowej tabliczce, otoczonej arabeskami.

Na Av. liczne błędy legendy; na Rv. błąd MONFA: brak litery T, do litery E użyto tej samej puncy, którą wykonano literę F na awersie (być może, była to uszkodzona punca litery E); punca litery T uszkodzona, litera R po obu stronach wykonana

puncą litery P z dograwerowaną na stemplu nóżką⁵¹.

Złoto; 3,51 g; 21,6 mm.

Purmer Zw08; Delmonte 1132; Friedberg 213.

7. Niemcy, Austria Dolna, Rudolf II, dukat, 1578, men. Wiedeń.

Av.: RVDOL·II·D·G·R·I·S·-·A·G·H·B·REX (*Rudolphus II Dei gratia Romanorum imperator semper augustus, Germaniae, Hungariae, Bohemiae rex*), cesarz w koronie, w pełnej postaci stoi w prawo, w prawicy berło oparte na ramieniu, w lewicy jabłko.

Rv.: ·S·LADISLAVS·HVN·REX· (*Sanctus Ladislaus Hungariae rex*), pod koroną kartusz z pięciopółowym herbem: 1, 4 — Rzeki starowęgierskie, 2, 3 — czeski Lew wspięty z rozdwojonym ogonem, pole sercowe — Belka austriacka, bez Orderu Złotego Runa; data I5-78 z boków kartusza.

Złoto; 3,39 g; 21,1 mm.

MzA 1578, Taf. 11. 2/1 var.; Friedberg nie notuje (inny typ niż nr 87).

8. Węgry, Ferdynand I, floren (dukat), 1531, men. Krzemnica.

Av.: ❀FERDINAND❀D·G❀R❀VNGARIE❀; Madonna w koronie, z Dzieciątkiem, na półksiężycu, niżej tarczka z Belką austriacką.

Rv.: S❀LADISLAVS❀·❀REX❀I53I❀; św. Władysław król w zbroi i otwartej koronie stoi na wprost w kontrapoście, trzymając w prawicy berdysz, a w lewicy jabłko; z boków K-B (druga cyfra I poprawiana na stemplu).

Złoto; 3,54 g; 21,5 mm.

Friedberg 48; Huszár 895; Markl 1241.

9. Węgry, Rudolf (II), dukat, 1580, men. Krzemnica.

Av.: RVDOL·II·D·G·RO·I·S·AV·GE·HV·B·R·; Madonna w koronie, z Dzieciątkiem, na półksiężycu, niżej tarczka hiszpańska z Belką austriacką.

Rv.: S❀LADISLAVS❀·❀REX❀I580❀; św. Władysław król (starszy portret) w zbroi i otwartej koronie stoi na wprost w kontrapoście, głowa $\frac{3}{4}$ w lewo (postaci), trzymając w prawicy berdysz, a w lewicy jabłko; z boków K-B.

Złoto; 3,47 g; 22,4 mm.

Huszár 1002; Friedberg 63; w skarbie z Koszyc (nr 300) egzemplarz z tego roku ma głowę świętego na wprost, a tarczkę o wygiętej głowicy i pobocznicach⁵². Ślad uderzenia ostrym narzędziem od strony rewersu.

10. Węgry, Siedmiogród, Zygmunt Batory, floren (dukat), 1584, men. Sybin (Sibiu).

Av.: MON*TRAN - S·IGI·SD·S· (*Moneta Transsilvaniae, Sigismundus*; druga litera S przerobiona na stemplu z B, które miało oznaczać *Bathori*); św. Władysław król w zbroi i otwartej koronie stoi na wprost w kontrapoście, trzymając w prawicy

⁵¹ Takie same cechy na egzemplarzu z 1634 r. opisuje Jasek 2023, s. 28.

⁵² Budaj 2007, s. 98.

berdysz, a w lewicy jabłko; z boków I5-84, u dołu TI (zwykle widzi się tam element legendy otokowej w postaci liter IL z wyrazu *Transsilvaniae*; tu jednak jest inaczej, a litera T została nawet przerobiona na stemplu z innego znaku, może L).

Rv.: *PATRONA*-*VNGARIE***;** Madonna w koronie, z Dzieciątkiem, na półksiężycu, niżej skrzyżowane miecze i korona (godło Sybina).

Złoto; 3,54 g; 22,8 mm.

Repertorium XVIII, 21.1.61.6/4; Friedberg 295; Buzdugan, Luchian, Oprescu 340, odmiana nienotowana.

11. Nieokreślony kraj i władca, dukat podwójny.

BIBLIOGRAFIA

Katalogi monet

- Buzdugan, Luchian, Oprescu — G. Buzdugan, O. Luchian, C.C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, București 1977.
- Delmonte — J. Delmonte, *Le Bénélux d'or. De Gouden Benelux*, Amsterdam 1964.
- Friedberg — A.L. Friedberg and I.S. Friedberg, *Gold Coins of the World, from Ancient Times to the Present*, 8th. ed., Clifton, N.J. 2009.
- Huszár — L. Huszár, *Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute*, Budapest-München 1979.
- Jasek — D.F. Jasek, *Gold Ducats of the Netherlands*, t. 1, *Gelderland Mint (1586–1803) and mints of Batenburg's-Heerenberg, Hedel, Stevensweert, Nijmegen, Groninger Ommelanden, Gorinchem, Gronsveld, Haarlem, Middelburg, Vianen, Thorn, Breda and Zierikzee*, Kraków 2015.
- MzA — V. von Miller zu Aichholz, E. Holzmair, A. Loehr, *Österreichische Münzprägungen 1519–1938*, Wien 1948.
- Markl — M. Markl, *Die Münzen, Medaillen und Pragungen mit Namen und Titel Ferdinand I.*, Prag 1896.
- Purmer — D. Purmer, *Handboek van de Nederlandse Provinciale Muntslag 1573–1806 van de voormalige Provincies, Steden en Heerlijkheden alsmede de gouden, zilveren en koperen afslagen*, cz. II, *Gelderland, Friesland, Overijssel, Groningen*, s.l. 2009
- Repertorium XVIII — B. Prokisch, H. Emmerig, S. Heinz, M. Heintz, M. Zavadil, *Repertorium zur neuzeitlichen Münzprägung Europas*, t. XVIII, *Südosteuropa*, Wien 1999.

Opracowania

Adreßbuch

1910 *Adreßbuch des Schlesischen Grundbesitzes. Nach amtlichen und authentischen Quellen bearbeitet*, Berlin-Groß-Lichterfelde-West-Leipzig.

Bäcker R.

1992 *Totalitaryzm. Geneza, istota, upadek*, Toruń.

Bagniewski Z., Romiński W.

1969 *Sprawozdanie z inspekcji archeologicznej przeprowadzonej na terenie przysłego zbiornika wodnego na Nysie Kłodzkiej w Głębinowie, pow. Nysa*, [w:] *Terenowe badania archeologiczne na Opolszczyźnie. Rok 1969*, Opole, s. 86–88.

Błachuta et al.

2006 J. Błachuta, M. Jelonek, D. Panasiuk, A. Roggenbuck, J. Udolf, R. Wawręty, K. Zając, J. Żelaziński, *Zapory a powódzie*, red. R. Wawręty, J. Żelaziński, Oświęcim.

Budaj M.

2007 *Košický zlatý poklad*, Bratislava.

Fokt K.

2012 *Późnośredniowieczne osadnictwo wiejskie na Dolnym Śląsku w świetle badań archeologicznych*, Kraków.

Friedensburg F.

1899 *Schlesiens neuere Münzgeschichte*, Breslau (=Codex diplomaticus Silesiae 19).

Gierowski J.

1963 [passus b. tyt.], [w:] J. Gierowski, S. Inglot, J. Leszczyński, K. Maleczyński, K. Orzechowski, K. Piwarski, *Historia Śląska*, t. I, *Do roku 1763*, cz. III, *od końca XVI w. do r. 1763*, Wrocław–Warszawa–Kraków.

Grochowska-Jasnos M.

2022 *Złote monety w skarbach ukrywanych na Śląsku od XVI do XVIII w.*, Wrocławskie Zapisy Numizmatyczne 1 (63), s. 35–77.

2023 *Blask złota i srebra, czyli pieniądź w baroku. Katalog wystawy skarbu monet nowożytnych z Głogowa (ukrytego po 1656)*, Głogów.

Hradil F.

2015 *Uničovský zlatý poklad. Nález mincí z počátku 17. století (rigorózní práce)*, Olomouc 2015, s. 213–224 <https://theses.cz/id/fpcer38/Filip_Hradil_Uniovska_zlat_poklad_rigorozni_prace.pdf?zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dad%26start%3D70>.

Hradil F., Militký J. *et al.*

2023 *Peníze od Čertovy skály. Poklad raně novověkých mincí z Fryštáku – Horní Vsi*, Olomouc.

Jasek D.F.

2023 *The Grain Collection. Złoto Niderlandów*, [Kraków 2023].

Kastner A.

1854 *Geschichte der Stadt Neisse besonderer Berücksichtigung des kirchlichen Lebens in der Stadt und dem Fürstenthume Neisse*, cz. 2, *Von 1608 bis 1655. Zeit der Bischöfe Carl und Carl Ferdinand*, Neisse.

Kwak J.

1971 *Finanse miasta Brzegu w latach wojny trzydziestoletniej*, Wrocław i in.

Liber

1889 *Liber Foundationis Episcopatus Vratislaviensis*, wyd. H. Markgraf i J.W. Schulte, Breslau (=Codex diplomaticus Silesiae 14).

Męciewska M., Mikołajczyk A.

1983 *Skarby monet z lat 1500–1649 na obszarze PRL. Inwentarz*, Warszawa.

1991 *Skarby monet z lat 1650–1944 na obszarze Polski. Inwentarz II*, Wrocław–Warszawa–Kraków.

Mikołajczyk A.

1978 *Złote monety w nowożytnych znaleziskach z ziem koronnych: próba rekonstrukcji ich obiegu*, Wiadomości Numizmatyczne XXII/2, s. 65–92.

1979 *Romantyczne iluzje i ekonomiczna rzeczywistość skarbów monet z XVI–XVIII wieku: kilka przykładów środkowopolskich*, Wiadomości Numizmatyczne XXIII/3, s. 160–167.

1984 *W kwestii znalezisk nowożytnych monet niderlandzkich na ziemiach koronnych*, Zapiski Historyczne XLIX/2, s. 5–30.

Militký J. *et al.*

2020 J. Militký, F. Hradil, A. Knápek, V. Novák, K. Smíšek, E. Vilimec, *Poklad mincí z doby třicetileté války z Horních Rápotic*, Praha.

Moruń M. (red.)

1988 *Monografia zbiornika wodnego Nysa*, Warszawa.

Nemeškal L.

1957 *České, moravské a slezské nálezy mincí údobí tolarového [1519–1900]*, [w:] *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, t. III, red. E. Nohejlová-Prátová, Praha, s. 5–230.

Romiński W.

1969 *Badania ratownicze na osadzie z okresu wpływów rzymskich w Głębinowie, pow. Nysa*, [w:] *Terenowe badania archeologiczne na Opolszczyźnie. Rok 1969*, Opole, s. 18–19.

Rutkowski J.

1953 *Historia gospodarcza Polski (do 1864 r.)*, Warszawa.

Sejbal J.

1997 *Základy peněžního vývoje*, Brno.

Słownik

1986 *Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska*, t. III, F-G, red. S. Rospond, H. Borek, Warszawa–Wrocław.

Šimek E.

2007 *Zur Interpretation der Zeugenaussage der Münzfunde über den Geldumlauf in Böhmen im 16. und in der 1. Hälfte des 17. Jahrhunderts*, [w:] *Money Circulation in Antiquity, the Middle Ages and Modern Times: Time, Range, Intensity*, red. S. Suchodolski, M. Bogucki, Warsaw–Cracow, s. 215–224.

Smolík J.

1904 *Nález dukátů v Dol. Rakousích*, Památky archeologické XXI/5–6, szp. 404–405.

Studium

2023 Tekst zmiany nr 1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nysa. Projekt. Opiniowanie i uzgodnienia. Tekst ujednolicony. Sierpień 2023 r. <https://nysa.eu/wp-content/uploads/2023/08/SUIKZP-zmNr1_NYSA-zalacznik-nr-1_TEKST-07.08.2023.pdf> [dostęp 22.05.2024].

Tabele

1975 *Tabele podatku gruntowego i ludności wsi śląskich z około 1765 roku*, oprac. Z. Kwaśny, J. Wosch, Wrocław i in.

Tyszkiewicz J.

1963 *Z badań nad wczesnośredniowiecznym osadnictwem górnego dorzecza Odry: Lupiglaa i Golensizi tzw. Geografa Bawarskiego*, [w:] *Studia z dziejów osadnictwa*, t. 1, red. A. Rutkowska-Płachcińska, Warszawa, s. 7–72.

U Kojetína

1865 *U Kojetína*, Památky archeologické VI/7, s. 278.

Urkundensammlung

1832 *Urkundensammlung zur Geschichte des Ursprungs der Städte und der Einführung und Verbreitung Deutscher Kolonisten und Rechte in Schlesien und der Ober-Lausitz*, wyd. G.A. Tzschoppe, G.A. Stenzel, Hamburg.

Vorel P.

2006 *Monetary Circulation in Central Europe at the Beginning of the Early Modern Age. Attempts to Establish a Shared Currency as an Aspect of the Political Culture of the 16th Century (1524–1573)*, Pardubice.

Wolański M.

1961 *Związki handlowe Śląska z Rzeczpospolitą w XVII wieku, ze szczególnym uwzględnieniem Wrocławia*, Wrocław.

A SEVENTEENTH-CENTURY HOARD OF GOLD COINS FROM GŁĘBINÓW NEAR NYSA

(Summary)

The hoard was unearthed during the demolition of a part of the village of Głębinów intended for flooding (as part of the Nysa dammed reservoir) in 1965–1971. Originally, it consisted of about 250 coins, only gold. Głębinów (formerly *Glumpenglow*) was located in Silesia, in the Duchy of Grodków-Nysa, owned by the bishops of Wrocław. Ten coins from the hoard have been described. The oldest is a Hungarian florin from 1530, the youngest is a ducat of the city of Zwolle from 1633, but it is probable that the treasure was concealed a few years later, during the Swedish occupation of the duchy in 1642. Gold coins in Silesian hoards from the 17th century are usually found together with large silver coins. Hoards consisting solely of gold coins are few and found only near the southern border of Silesia (Raškovice, Jeseník, Piechowice). They are much more numerous in Bohemia and Moravia, where especially many of them were hidden after 1637, probably during the Swedish invasion in 1642–1648. Since the political conditions and monetary systems of the three Bohemian Crown countries were essentially the same, this proves the economic diversity of various parts of Silesia. The hoard—despite the fragmentary nature of our knowledge about it—also shows a change in the direction of the inflow of gold coins to Central Europe. Hungary as the main supplier of gold coinage is replaced by the Netherlands.

Adres autora/The author's address:
prof. dr hab. Borys Paszkiewicz
Instytut Archeologii, Uniwersytet Wrocławski
Pałac Matuschków, ul. Szewska 48
50–139 Wrocław, Poland
borys.paszkiewicz@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9148-2751>

Ryc. 3. Głębinów, monety nr 1–10 ze skarbu